

مبانی حقوق و قانون اساسی

عالی‌آموزگار د. محمدی، شکرچی، محمد، مسیح، قلام، رفیعی

سرشناسه	:	گل محمدی شورکی، علی اصغر، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	میانی حقوق و قانون اساسی
مشخصات نشر	:	اصفهان، بهتا پژوهش، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	:	۱۸۰ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۴۹۸-۸۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	حقوق اساسی--ایران
موضوع	:	حقوق -- ایران
شناسه افزوده	:	فلاح یخدانی، محمد حسین، ۱۳۵۵ -
رده بندی کنگره	:	د ۱۳۹۱ / ی ۸ / ۵۱۳۶۸ / ۲۰۶۴ / KMH
رده بندی یوبی	:	۳۴۲ / ۵۵۰۲۳
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۰۵۵۸۹۸

نام کتاب	:	میانی حقوق و قانون اساسی
مولف	:	علی اصغر گل محمدی شورکی، محمد حسین فلاح یخدانی
ناشر	:	بهتا پژوهش
نوبت چاپ	:	۱ / ۱۳۹۱
شمارگان	:	۱۰۰۰ نسخه
بها	:	۹۵۰۰ تومان
تلفکس	:	۰۳۱۱ ۲۶۶۶۶۳۵
سامانه پیامک	:	۱۰۰۰۳۱۲۶۶۶۳۵
همراه تولید	:	۰۹۱۳-۰۰۰-۲۵۰۱
همراه فروش	:	۰۹۱۳-۰۰۰-۲۵۰۲

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	بخش اول: مبانی حقوق
۴	فصل اول: تعریف حقوق و هدف از وضع قواعد حقوقی
۵	مبحث اول: تعریف حقوق
۶	مبحث دوم: هدف از وضع قواعد حقوقی
۷	گفتار اول: مکتب اصالت فرد
۸	گفتار دوم: مکتب اصالت جامعه
۱۰	فصل دوم: ویژگی های قاعده حقوقی و تعریف آن
۱۵	فصل سوم: رابطه حقوق با اخلاق و مذهب
۱۶	مبحث اول: حقوق و اخلاق
۱۷	مبحث دوم: حقوق و مذهب
۱۹	فصل چهارم: تقسیمات علم حقوق
۲۰	مبحث اول: حقوق داخلی یا ملی
۲۱	گفتار اول: حقوق خصوصی
۲۲	گفتار دوم: حقوق عمومی
۲۲	بند اول: حقوق اساسی
۲۳	بند دوم: حقوق اداری
۲۳	بند سوم: حقوق کیفری (جزائی، جنائی)
۲۳	بند چهارم: آئین دادرسی کیفری
۲۴	بند پنجم: حقوق مالیه
۲۵	مبحث دوم: حقوق خارجی یا بین المللی
۲۵	گفتار اول: حقوق بین الملل عمومی
۲۶	گفتار دوم: حقوق بین الملل خصوصی
۲۷	فصل پنجم: منابع حقوق
۲۸	مبحث اول: قانون

۲۹	گفتار اول: سلسله مراتب قانون
۳۰	بند اول: قانون اساسی
۳۰	بند دوم: قوانین عادی
۳۱	بند سوم: مصوبات قوه مجریه
۳۳	بند چهارم: تفاوت قانون با مصوبات هیئت دولت
۳۳	گفتار دوم: تشریفات وضع قانون
۳۴	بند اول: قانون اساسی
۳۵	بند دوم: قوانین عادی
۳۹	بند سوم: مصوبات هیئت دولت
۳۹	گفتار سوم: قلمرو حاکمیت قانون
۳۹	بند اول: قلمرو حاکمیت قانون در مکان
۴۲	بند دوم: قلمرو حاکمیت قانون در زمان
۵۱	مبحث دوم: عرف و عادت
۵۲	گفتار اول: ارکان عرف
۵۳	گفتار دوم: موارد رجوع به عرف و عادت
۵۳	بند اول: تصریح قائمگذار در رجوع به عرف
۵۴	بند دوم: عدم وجود قانون و رجوع به عرف
۵۵	مبحث سوم: رویه قضائی
۵۶	مبحث چهارم: عقاید علمای حقوق (دکترین حقوقی)
۵۷	مبحث پنجم: مذهب
۵۸	گفتار اول: کتاب (قرآن)
۵۸	گفتار دوم: سنت
۵۹	گفتار سوم: اجماع
۶۰	گفتار چهارم: عقل
۶۱	بخش دوم: مبانی قانون اساسی
۶۲	فصل اول: حقوق ملت
۶۵	مبحث اول: اصل مساوات و برابری
۶۵	گفتار اول: تساوی در برابر قانون

- گفتار دوم- تساوی در برابر دادگاهها..... ۶۷
- گفتار سوم: تساوی در پرداخت مالیات..... ۶۸
- گفتار چهارم: تساوی از لحاظ اشتغال به مشاغل دولتی..... ۶۹
- گفتار پنجم: تساوی در خدمت نظام وظیفه..... ۷۰
- مبحث دوم: حقوق ناشی از اجرای عدالت..... ۷۱
- گفتار اول: مصونیت جان..... ۷۲
- گفتار دوم: مصونیت حیثیت..... ۷۲
- گفتار سوم: مصونیت مسکن..... ۷۳
- گفتار چهارم: مصونیت وسایل ارتباطی و حریم خصوصی..... ۷۴
- گفتار پنجم: منع توقیف افراد..... ۷۶
- گفتار ششم: منع شکنجه و سوء رفتار..... ۷۷
- گفتار هفتم: منع خرم شکنج عمل یا ترک عملی با قانون متاخر..... ۷۸
- گفتار هشتم: حق داشتن وکیل..... ۷۸
- گفتار نهم: علنی بودن دادرسی..... ۷۹
- گفتار دهم: اصل مستدل و مستند بودن حکم دادگاه..... ۷۹
- گفتار یازدهم: حضور هیئت منصفه در محاکمات..... ۸۰
- مبحث سوم: آزادی..... ۸۲
- گفتار اول: آزادی بیان و مطبوعات..... ۸۳
- گفتار دوم: آزادی احزاب، جمعیتها و اقلیتها..... ۸۴
- گفتار سوم: آزادی در انتخاب شغل..... ۸۶
- فصل دوم: حق حاکمیت ملت و قوای ناشی از آن..... ۸۸
- مبحث اول: حاکمیت در نظام جمهوری اسلامی ایران..... ۸۹
- گفتار اول: حاکمیت مطلق خداوند..... ۹۰
- گفتار دوم: حاکمیت ملت..... ۹۱
- مبحث دوم: قوای حاکم در نظام جمهوری اسلامی ایران..... ۹۳
- گفتار اول: نفوذ قوه مقننه بر دیگر قوا..... ۹۴
- بند اول: نفوذ کامل قوه مقننه بر قوه مجریه..... ۹۴
- بند دوم: نفوذ نسبی قوه مقننه بر قوه قضائیه..... ۹۵
- گفتار دوم- نفوذ قوه قضائیه بر دیگر قوا..... ۹۶

بند اول: نفوذ قوه قضائیه بر قوه مقننه.....	۹۶
بند دوم: نفوذ قوه قضائیه بر قوه مجریه.....	۹۷
گفتار سوم: نفوذ قوه مجریه بر دیگر قوا.....	۹۸
بند اول: نفوذ قوه مجریه بر قوه مقننه.....	۹۸
بند دوم: نفوذ قوه مجریه بر قوه قضائیه.....	۹۸
فصل سوم: نهاد رهبری.....	۹۹
مبحث اول: نحوه انتخاب رهبری و چگونگی نظارت بر عملکرد ایشان.....	۱۰۰
گفتار اول: نحوه انتخاب رهبری.....	۱۰۰
گفتار دوم: چگونگی نظارت بر عملکرد رهبری.....	۱۰۱
مبحث دوم: وظایف و اختیارات رهبری.....	۱۰۱
فصل چهارم: قوای ناشی از حاکمیت ملت.....	۱۰۷
مبحث اول: قوه مقننه.....	۱۰۸
گفتار اول: مجلس شورای اسلامی.....	۱۰۸
بند اول: ارکان فرآیند انتخابات مجلس.....	۱۰۹
بند دوم: ساختار سازمانی مجلس شورای اسلامی.....	۱۱۱
بند سوم: وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی.....	۱۱۵
گفتار دوم: شورای نگهبان.....	۱۲۳
بند اول: ساختار شورای نگهبان.....	۱۲۳
بند دوم: وظایف و اختیارات شورای نگهبان.....	۱۲۴
مبحث دوم: قوه مجریه.....	۱۲۷
گفتار اول: ارکان قوه مجریه (مقامات عالی قوه مجریه).....	۱۲۷
بند اول: رئیس کشور (رهبر).....	۱۲۷
بند دوم: ریاست جمهوری.....	۱۲۸
بند سوم: وزرا.....	۱۳۴
بند چهارم: هیئت وزیران (هیئت دولت).....	۱۳۶
گفتار دوم: مصوبات قوه مجریه.....	۱۳۸
بند اول: انواع مصوبات قوه مجریه.....	۱۳۹
بند دوم: محدوددهای مصوبات دولت.....	۱۴۰
بند سوم: کنترل مصوبات دولت.....	۱۴۰

مبحث سوم: قوه قضائیه	۱۴۱
گفتار اول: استقلال قضایی	۱۴۱
بند اول: استقلال دستگاه قضایی	۱۴۲
بند دوم: استقلال قاضی	۱۴۲
گفتار دوم: اهداف و وظایف قوه قضائیه	۱۴۲
بند اول: اهداف کلی قوه قضائیه	۱۴۳
بند دوم: وظایف قوه قضائیه	۱۴۳
گفتار سوم: ساختار تشکیلاتی قوه قضائیه	۱۴۳
بند اول: مقام مقام رهبری	۱۴۴
بند دوم: رئیس قوه قضائیه	۱۴۴
بند سوم: قضات	۱۴۶
بند چهارم: وزیر دادگستری	۱۵۰
بند پنجم: مراجع قضایی	۱۵۱
بند ششم: برخی نهادهای زیر مجموعه قوه قضائیه	۱۵۵
فصل پنجم: نهادهای خاص در اعمال حاکمیت	۱۵۸
مبحث اول: صدا و سیما	۱۵۹
گفتار اول: مبانی فکری	۱۵۹
گفتار دوم: اصول کلی حاکم بر صدا و سیما	۱۶۰
گفتار سوم: نظام حقوقی صدا و سیما	۱۶۱
بند اول: مدیریت صدا و سیما	۱۶۱
بند دوم: نظارت بر عملکرد صدا و سیما	۱۶۲
مبحث دوم: سایر نهادهای خاص حاکمیتی	۱۶۳
منابع و مآخذ	۱۶۴

پیشگفتار

یکی از علوم مهم در هر کشوری، علم حقوق است، علمی که ریشه در اخلاق و فقه دارد. به همین دلیل در اکثر رشته های علوم انسانی یکی از شاخه های این علم به عنوان یکی از عناوین درسی، معرفی شده است و این امر نشان دهنده اهمیت این علم در میان سایر علوم است. برای ورود به هر علمی، مبانی و اصولی وجود دارد که بدون فراگیری آن مبانی، امکان فهم صحیح و درست آن علم وجود ندارد. در رشته حقوق نیز مبانی و کلیاتی وجود دارد که تحت عناوین مختلف چون "کلیات حقوق"، "مقدمه علم حقوق"، "مبانی حقوق" و... توسط حقوق دانان مورد بحث قرار گرفته و به عنوان یکی از دروس مهم رشته حقوق، علوم سیاسی و... معرفی شده است با توجه به اینکه برای کلیه دانشجویان داشتن حداقل اطلاعات حقوقی سودمند و مفید می باشد، ضروری است کتبی را که در این زمینه تألیف شده را مورد مطالعه قرار دهند؛ زیرا دانشجویان دانشگاه های ما در هر رشته ای که باشند، نیاز به یک سلسله اطلاعات حقوقی کلی عمیقی دارند که آنها را در فهم بعضی اصطلاحات و مفاهیم حقوقی که کم و بیش در بعضی از دروس آنها مطرح می گردد، یاری دهد. ضمن اینکه دانشجو نباید مانند سایر افراد جامعه از کلیات مربوط به علوم مختلف و به خصوص علم حقوق - که جزو علوم اجتماعی است - بیگانه باشد.

همان طور که بیان شد در ارتباط با کلیات و مبانی حقوق کتب متفاوتی تدوین شده است که برای دانشجویان رشته حقوق کتب مناسبی می باشد اما برای دانشجویان سایر رشته ها و مردم عادی که به صورت تخصصی به مباحث حقوقی نمی پردازند، نیاز به نگارش کتابی با زبان و بیان ساده است تا افراد فوق الذکر بتوانند با استفاده از حداقل مطالب، حداکثر بهره را ببرند. به علاوه، در اکثر کتبی که در زمینه کلیات و مبانی حقوق به چاپ رسیده اند صرفاً مبانی و کلیات حقوق بررسی شده و بحثی از قانون اساسی و کلیات آن به میان نیامده است. لذا بر آن شدیم تا کتابی را به رشته تحریر در آوریم که هم دارای زبانی ساده و هم در بر گیرنده مباحث کلی و مهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باشد، زیرا قانون اساسی هر کشوری، مهم ترین و اساسی ترین قانون آن کشور است که یادگیری اصول آن بر هر فردی - به عنوان تبعه آن کشور - لازم و ضروری می نماید.

از سال ۱۳۸۸ به بعد که در دانشکده خبر میید، به تدریس درسی با عنوان "مبانی حقوق و قانون اساسی" مشغول شدم، متوجه شدم که متأسفانه تعداد زیادی از مردم کشور عزیزم ایران، با اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بیگانه اند، امری که بر اینجانب گران آمد، لذا پیشنهاد

نگارش کتابی را با عنوان "مبانی حقوق و قانون اساسی" - که یکی از دروس دانشجویان رشته "روابط عمومی" می باشد - به یکی از همکاران نمودم و ایشان نیز آن را پذیرفت. مطالب این کتاب به دو بخش کلی "مبانی حقوق" و "مبانی قانون اساسی" تقسیم شده است تا هم به کلیات و مبانی اصلی حقوق و هم مبانی قانون اساسی، به ویژه در بحث نهاد رهبری و قوای سه گانه پرداخته شود.

در کتاب حاضر سعی نگارندگان بر این بوده که اولاً کتاب دارای زبانی ساده و قابل فهم برای همگان باشد و ثانیاً حتی الامکان در نگارش مطالب رعایت ایجاز و اختصار گردد، تا همه ایرانیان و به خصوص دانشجویان رشته روابط عمومی بتوانند کمال بهره را از این کتاب ببرند و ما را از اشکالات، کاستی ها و نقایص کتاب آگاه ساخته تا در صدد رفع آنها برآئیم. از خداوند متعال که توفیق نگارش این کتاب را به اینجانبان عطا نموده، خاشعانه و خاضعانه تشکر می نماییم و از او یاری و استعانت می طلبیم و این ناچیز را به امام عصر(عج) تقدیم می نماییم.

علی اصغر گل محمدی شورکی
محمد حسین فلاح بخدانی
زمستان ۹۱